dec 67'

MARS ET HISTORIA

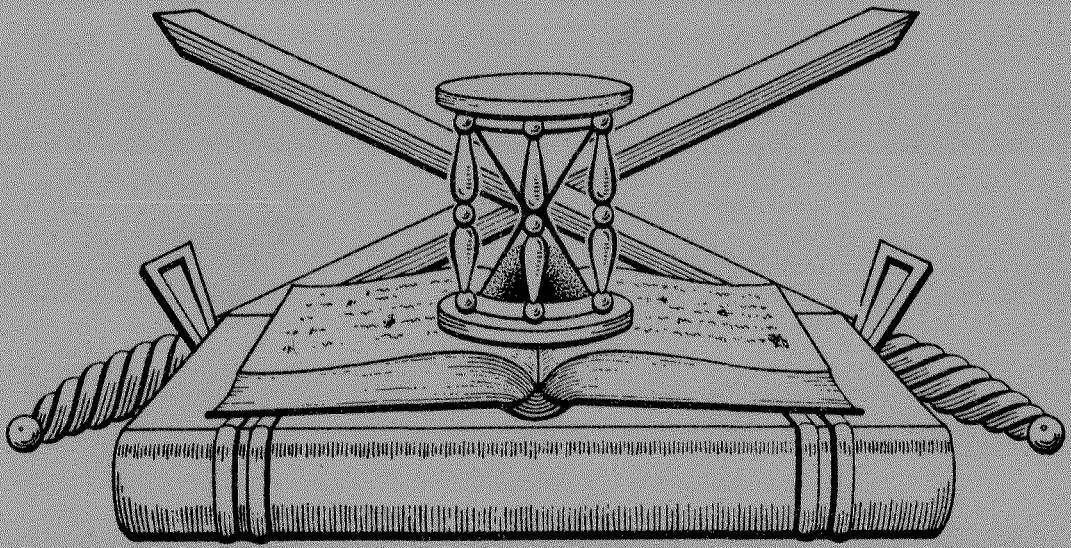

ORGAAN

VAN DE
NEDERLANDSE VERENIGING
TER BEOEFENING VAN DE
MILITAIRE HISTORIE

OPGERICHT 20 AUGUSTUS 1966

SAMENSTELLING VAN HET ALGEMEEN BESTUUR:

			AFTREDEND:
Voorzitter	:	F.L. Diekerhoff	1971
Ondervoorzitter:		J.Albarda	1974
1e Secretaris	:	F.J. van Lier	1973
2e Secretaris	:	H. Ringoir	1976
Penningmeester	:	C,J. Kneppelhout	1972
Archivaris	:	J.J.B.J. Bouvy	1975
Leden:	:	Mr. J.W.T. Bosch	1976
		B.C. Cats	1976
		W.F.K. Engelbrecht	1976
		F.J.A. Lutz	1973
		Drs. G.J.A. van Ojen, jr.	1975
		Mr. Ch. L.M. Schaepman	1972
		E.H.H. Weekenstroo	1972

ADRESSEN DAGELIJKS BESTUUR:

Voorzitter	:	Oranje Nassaustraat 1, Geldermalsen, Tel. 03455-1773
Ondervoorzitter:		Laan v. Clingendael 121, 's-Gravenhage, Tel.070-246843
1e Secretaris	:	NAPO 890, Utrecht, Veldpost, Tel. 0949-2571.3137
2e Secretaris	:	Laan v. Nieuw Oost-Indie 289, 's-Gravenhage,Tel.070-839994
Penningmeester	:	Bremstraat 26, Den Helder, Tel. 02230-12153

Contributie bedraagt per jaar min. *f* 15,00, te storten op giro 14700 van de Algemene Bank Nederland N.V. te Den Helder, ten name van ‚Nederlandse Vereniging Militaire Historie' rekening nummer 58.72.29.101.

SAMENSTELLING REDAKTIE-WERKKOMMISSIE:

Voor het Bestuur: H. Ringoir

Uit de leden : E.W. van Popta

Redaktieadres : H. Ringoir, Laan van Nieuw Oost-Indië 289
's-Gravenhage

SAMENSTELLING REDAKTIE-ADVIESKOMMISSIE:

Voor het Bestuur: F.J.A. Lutz en Drs. G.J. van Ojen jr.

Uit de leden : L.J. Spanjaerdt Speckman

AFDELINGSKORRESPONDENTEN: Zie binnenomslag van de achterzijde

MARS ET HISTORIA

6e jaargang
nummer 5
december 1971

De 'NEDERLANDSE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE MILITAIRE HISTORIE', opgericht op 20 augustus 1966 en erkend bij K.B. no. 50 van 14 juni 1968, is er voor allen, die zich verdiepen in de studie van geschiedenis, ceremonieel, tradities, uniformen, emblemen, wapens en onderscheidingen van militaire- en semi-militaire organisaties, meer in het bijzonder die van Nederland en de (voormalige) overzeese Rijksdelen.

inhoud

Mededelingen van huishoudelijke aard.

Aanvullingen en wijzigingen op de ledenlijst 1971.

Artikelen van en door de leden:

'Minister en Opperbevelhebber' door Prof. Ir. J.W. Bonebakker.

'De wonderbaarlijke geschiedenis van het Turfschip van Breda' door H. Albarda.

'Bundeswehr-uniformen en onderscheidingstekenen' door M.Talens.

'Militariade' door F.L. Diekerhoff.

AANVULLINGEN EN WIJZIGINGEN OP DE LEDENLIJST 1971

I AANVULLINGEN:

364.	A.H.J. van Leeuwen	Kerkstraat 42	Geldermalsen
365.	Billiotheek Opleidings-centrum Infanterie	Jan van Nassaukazerne	Harderwijk

II ADRESWIJZIGINGEN:

34.	Burger, J.C.C.	nieuw adres:	Klaroenstraat 79	Rijswijk
127.	Beer Poortugael Jhr D.J.H.N. van	" "	Schippersdreef 57	Driebergen
130.	Binsma, A.	" "	Oostelijk Halfrond 104	Amstelveen
255.	Stapel, Mr F.W.	" "	Celebesstraat 49	's Gravenhage
361.	Burg, P. van der	huisnummer 20 moet zijn 2		

III AFVOERINGEN EN OPZEGGINGEN PER 1 JANUARI 1972:

27. Penasse Vierdag, M.Ch.R. de
39. Branse, M.J.C.
107. Couzy, H.A.
134. Pijper, L.J. de
169. Boon, Mr J.
178. Ribbink, Mr H.J.
180. Roos, J. de
183. Dulm (R.M.W.O.), J.F. van
186. Suer, A.H.
248. Bloema, K.P.
250. Nieuwenhuyzen, L. van
254. Uytendaal, J.H.
270. Veenschoten, J.G. van
271. Haan, H.J. de
289. Paulissen, M.H.P.J.
296. Okkerman, H.A.G.
318. Berg, J. van den
321. Hartmann, W.C.
323. Nieuwenhuyzen, J. van
324. Collet, R.
332. Brouwer, C.L.M.J.
339. Hazenberg, R.

IV ONJUISTE ADRESSEN:

229.	Bussemaker, Ir H.Th.	Zwitserlandstraat 46 Haarlem	post komt retour met bemerking: "Vertrokken zonder nader adres"

304. Vos, W.F. Dorpstraat 204 Scherpenzeel idem met: te Scherpenzeel onbekend.

MINISTER EN OPPERBEVELHEBBER, JURIDISCH EN IN DE PRAKTIJK

door prof. ir. J.W.Bonebakker

Tien jaar na zijn overlijden verschenen de HERINNERINGEN VAN JHR. MR. B.C. de JONGE, uitgegeven door Dr. S.L. van der Wal (Historisch Genootschap, Utrecht 1968).
De oud-G.G. begint met in zijn 'Inleiding' te vermelden dat prof. F.C.Gerretson hem in 1943 zo nu en dan voor een praatje opzocht, waarbij deze eens opmerkte:
"U hebt Uw questie met den Opperbevelhebber gehad; U bent de laatste Land-
"voogd over ons ongeschonden Indië geweest; alleen reeds in verband daarmede
"zou het van belang zijn Uwe herinneringen vast te leggen".
De Jonge kwam half november 1910 op het departement van oorlog, als hoofd van de Ie afdeling, de juridische "Ander-halve maand later (4-1-1911) werd de minister generaal-majoor Cool, opgevolgd door Colijn, sinds 1909 lid van de 2e kamer voor de antirevolutionaire partij.

In 1912 kwam aan de orde het vaststellen van een instructie voor een eventueel te benoemen opperbevelhebber. Kernpunt was aan welke instantie deze verantwoordingsplichtig zou zijn voor zijn beleid. De betrokken zinsnede van de tekst zoals die in dat jaar door de toenmalige regering was vastgesteld na ingewonnen advies van de Raad van State, luidde aldus:
"De opperbevelhebber is voor zijn krijgsbeleid en voor de wijze waarop hij
"zijn gezag uitoefent, verantwoordelijk aan den Minister van Oorlog".
De luitenant-generaal C.J.Snijders, sinds 1 juli 1910 chef van de generale staf, was van den aanvang af sterk gekant tegen deze regeling. De kwestie werd akuut in de laatste dagen van juli 1914. Colijn's opvolger sinds 29-8-1913, de generaal-majoor b.d. N.Bosboom wenste Snijders te benoemen tot opperbevelhebber van land- en zeemacht (O.L.Z.). Snijders was alleen bereid deze functie te aanvaarden indien in de bovenvermelde passage van zijn instructie 'Minister van Oorlog' werd vervangen door 'de Regering'. Aldus geschiedde.
Bosboom schrijft hierover in zijn ministeriële memoires:
"Ik kon mij het standpunt van den opperbevelhebber wel verklaren. Een onge-
"wenschte inmenging in zijn krijgsbeleid meende hij eerder te kunnen verwach-
"ten van een enkelen minister die, zelf militair zijnde, er eigen opvattingen
"omtrent strategie en landsverdediging op na kon houden, dan van een kollek-
"tief lichaam, hoofdzakelijk bestaande uit niet-deskundigen".
(In moeilijke omstandigheden augustus 1914 tot mei 1917, bl.204).
Onder 'Regering' verstond men nu de gehele regering: de Koningin met Hare Ministers. Conform hiermede werd het K.B. waarbij Snijders werd benoemd tot O.L.Z. alléén gecontrasigneerd door de voorzitter van de ministerraad Cort

van der Linden.
Tijdens Bosboom's ministerschap (tot 15-5-1917) heeft deze regeling niet tot conflicten geleid tussen hemzelf en de O.L.Z. In feite was hun samenwerking goed, al liet de verstandhouding soms te wensen over. Bosboom schrijft hierover, en Snijders citeert en beaamt het:
"dat het nimmer aan wederzijdsch vertrouwen heeft ontbroken, maar uiteraard "niet steeds gelijkheid van inzicht kon bestaan", en verder:
"dat het wel een wonder zou zijn als twee menschen zóó homogeen in denken wa-"ren dat er nooit verschil in inzicht zou bestaan; dat waar zoodanig verschil "zich voordeed, beide mannen zich geneigd behoorden te betoonen, beurtelings "een offer te brengen teneinde een harmonisch samengaan mogelijk te maken".
Tussen de regels kan men hieruit lezen dat geen van beiden zich altijd volkomen bereid heeft betoond concessies te doen aan het standpunt van de ander. Dat heeft zich inderdaad enkele malen voorgedaan, maar de aanleiding tot de botsing kwam spoedig te vervallen.

De Jonge heeft zich - achteraf - heftig gekeerd tegen de interpretatie van het hiervóór geciteerde artikel over de verantwoordingsplicht van de opperbevelhebber:
"Zo was de figuur geschapen, die nooit had mogen ontstaan, dat feitelijk de "Opperbevelhebber aan het gezag van de militaire ministers was onttrokken, "wat geleid heeft tot een bron van ellende".
De Jonge zag in de gezagsverhouding tussen de minister van koloniën en de G.G. een goed uitgangspunt voor de regeling van die tussen minster van oorlog en opperbevelhebber. Deze mening werd bestreden o.a. door prof. dr. B.C. de Savornin Lohman. De Jonge:
"Lohman zegt het wel heel sterk wanneer hij betoogt dat sinds 1925 (1914), "toen de wet het geheele algemeene bestuur (het opperbevelhebberschap) aan "koninklijke aanwijzingen bond, de G.G. (O.L.Z.) geen enkele ministerieele "aanwijzing als een bevel des Konings mag beschouwen, en zoo'n aanwijzing "slechts mag opvolgen op eigen verantwoordelijkheid. Strikt genomen lijkt mij "dit juist (sic!), maar de praktijk is gelukkig anders. Ten eerste omdat,zoo-"als Colijn mij eenmaal schreef, het wel een wonder zou zijn als twee ver-"standige menschen (Bosboom en Snijders) op verantwoordelijke posten niet tot "samenwerking zouden kunnen komen. Ten tweede omdat de verantwoordelijkheid "van den landvoogd (O.L.Z.), die een ministerieele opdracht uitvoert, hetzij "tegenover de Kroon, hetzij tegenover de Kamer, toch altijd via den Minister "loopt, die de opdracht gegeven heeft en dus daarvoor in de eerste plaats de "verantwoordelijkheid draagt. Een landvoogd (O.L.Z.) kan zich dus altijd ge-"dekt weten als hij ministerieele opdrachten uitvoert; hij behoort als regel "zich niet te mengen in de verhouding Kroon-Minister; slechts als zijn eigen "regeringsbeleid in Indië (beleid) in gevaar zou worden gebracht, behoort hij "het op een Koninklijke aanwijzing te laten aankomen". (Herinneringen bl.17)
N.B. De tussen () geplaatste invoegsels maken het mogelijk het gehele betoog te transformeren op de verhouding M.v.O.-O.L.Z.
De Jonge concludeerde t.a.v. de O.L.Z.:
"Is er echter ernstige reden tot ingrijpen, dan dient ook de Opperbevelhebber "gebonden te zijn aan het gezamenlijk besluit van de Kroon en den Minister "van Oorlog met of zonder andere Ministers".

De Jonge heeft zich als minister van oorlog (15-6 tot 9-9-1918) veel intensiever dan zijn voorganger willen bemoeien met het beleid van de opperbevelhebber. Hoe ver hij daarin meent te moeten gaan blijkt uit het volgende (Herinneringen bl.25 en 26):
"Wie toch is tenslotte aansprakelijk voor de tucht in het leger? De Minister"
En hij vervolgt:
".....als een Compagnies-Commandant verkeerd straft (wie maakt dat uit? J.H. "B.), staat de Minister dan machteloos? Dat zou toch onaanvaardbaar zijn. Hij "moet toch kunnen ingrijpen, hetzij rechtstreeks, hetzij via superieuren,niet "door zelf te straffen, maar door zijn wenschen te knnnen te geven en die te "doen opvolgen". (onderstr. van J.H.W.) De Jonge's inzichten over de samenwerking tussen minister en opperbevelhebber komen hier wel heel duidelijk aan het licht.
Eind april 1918 kwam het tot een conflict tussen minister de Jonge en generaal Snijders. Noch de aanleiding, noch de oorzaak lag in de verantwoordingsplicht van de O.L.Z. of in de samenwerking tussen de beide excellenties. Het was de acute oorlogsdreiging ontstaan door het grote, verrassend uitgevoerde Duitse offensief op het westelijk front. Snijders' uitlatingen wekten de indruk dat hij niet meer geloofde in de gevechtskracht van zijn troepen.
Het conflict liep hoog; óf de minister, óf de O.L.Z. zou ontslag moeten nemen. 'De botsing is destijds niet in de publiciteit gekomen, maar de Jonge geeft van het verloop van deze cricis een bewogen verslag. De Koningin wenste onder geen beding Snijders te laten gaan. Cort van der Linden gelukte het, de Jonge tot bijdraaien te bewegen.
Keren wij terug tot ons eigelijke onderwerp.

Zoals wij zagen werd in 1912 voor het eerst de noodzaak gezien, een instructie op te stellen voor een eventueel te benoemen opperbevelhebber. Ditmaal niet een figurant (de Koning), maar een vakman, een beroepsofficier. Ook de minister van oorlog was voordien altijd een beroepsofficier geweest, hetzij in actieve hetzij buiten dienst.
Voor vergelijking komen allereerst die departementen in aanmerking die óók door een vakman moeten worden geleid, zoals destijds Waterstaat en Justitie. Er is echter dit verschil: een opperbevelhebber commandeert de strijdkrachten, terwijl de directeur van rijkswaterstaat de leiding heeft van, en verantwoordelijk is voor ontwerp, aanbesteding, uitvoering en onderhoud van civiele ingenieurswerken.
Nog riskanter wordt een vergelijking tussen Oorlog en Koloniën. De G.G. bestuurde een koloniaal grondgebied. De landvoogdij was een gevestigde instelling. De continuïteit bracht mede dat tijdig vóór het heengaan van de aftredende G.G. een opvolger was aangewezen.
T.a.v. het opperbevelhebberschap stond men in 1912 voor een novum. C.J.Snijders heeft zijn benoeming tot O.L.Z. eerst in de allerlaatste dagen van juli 1914 aanvaard; het betrokken K.B. en de instructie werden d.d. 31-7 door de koningin ondertekend.
Conclusie: het was een aanvechtbare maatstaf, die de Jonge hanteerde bij zijn veroordeling van tekst en uitleg van de instructie voor de O.L.Z. Ook langs deze weg benaderd is zijn reeds geciteerde boutade:

"Zo was de figuur geschapen die nooit had mogen ontstaan (.....) wat geleid "heeft tot een bron van ellende" ongegrond.
Er blijft nog een andere vraag te beantwoorden:
Wie had er gelijk in de controverse tussen de Savornin Lohman (en anderen, zoals prof. J.A.Eigeman) enerzijds, de Jonge anderzijds t.a.v. de verhouding tussen minister van koloniën en G.G.?
Het was een strijd tussen juristen, voor ons van belang omdat de Jonge's conclusie in dit academisch debat ook voor de verhouding minister van oorlog en opperbevelhebber van toepassing zou kunnen zijn.
Het is duidelijk: er was geen enkele autoriteit die hier een uitspraak over gelijk of ongelijk zou kunnen doen. Alleen over de wenselijkheid van wijziging in procedure zou men door overleg tot een vergelijk kunnen komen. Practische overwegingen.

Zowel de Jonge in zijn herinneringen als Bosboom in zijn ministeriële memoires maken een opmerking, voorafgegaan door "het zou wel een wonder zijn als". De opmerkingen kunnen verwisseld worden.
Bosboom: "als twee menschen zóó homogeen in denken waren dat er nooit ver- "schil in inzicht zou bestaan". De Jonge (Colijn aanhalend): als twee ver- "standige menschen op verantwoordelijke posten niet tot samenwerking zouden "kunnen komen".
Dáár gaat het om: temperament, karakter, persoonlijkheid van de minister, landvoogd, opperbevelhebber.
Bij het voorbereiden van deze studie is wel zeer duidelijk gebleken dat alle uitlatingen van de betrokkenen ons ook iets tonen over hun karakter. M.a.w. men kan die uitlatingen niet zien los van de persoonlijkheid. Dat werkt door in de selectie, presentatie, interpretatie en appreciatie van de te berde gebrachte meningen. Het moet ons behoeden voor het zoeken naar bewijzen, waarom de samenwerking tussen minister en opperbevelhebber verliep zoals zij verliep. Vooral ook omdat de gebeurtenissen op dit gebied in Nederland 1914-1918, zeker in historisch perspectief, aandoen als een Chinees schimmenspel, in vergelijking met de bloedige werkelijkheid in de ons omringende landen.
Bronnen: N.Bosboom, In moeilijke omstandigheden augustus 1914 tot mei 1917 (Gorinchem 1933). Herinneringen van Jhr. Mr. B.C. de Jonge (Historisch Genootschap, Utrecht 1968). D. van den Berg, Cornelis Jacobus Snijders, 1852 - 1939, een levensbeschrijving, mede steunende op diens ''Herinneringen uit mijn leven'. ('sGravenhage 1949)

o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o

DE WONDERLIJKE GESCHIEDENIS VAN HET TURFSCHIP VAN BREDA

We schrijven het jaar 1590, we zitten dus na het eerste kwart van de tachtigjarige oorlog. Gaan we de gebeurtenissen in de voorafgaande jaren na, dan zien we dat deze niet zo erg gunstig voor ons zijn verlopen, al waren er dan ook wel lichtpunten. De voornaamste waren: 1568 overwinning bij Heiligerlee (+), 1568 veldtocht van Willem I met als doel gevangenneming van Alva, hetgeen mislukt (-), 1572 verovering van Brielle (+), verlies van Bergen (-), Mechelen door de Spanjaarden uitgemoord (-), evenals Maastricht, Zutphen en Naarden (-), 1573 Haarlem verloren en uitgemoord (-), 1573 Alkmaar niet veroverd door de Spanjaarden (+), zelfde jaar overwinning op de Zuiderzee (+), 1574 Middelburg door Prinsgezinden genomen (+), 1574 slag op de Mokerheide, dood van Lodewijk en Hendrik van Nassau (-), 1574 ontzet van Leiden (+), 1575 Oudewater en Schoonhoven verloren (-), 1576 Zierikzee verloren (-) en plundering van Antwerpen door Spaanse muiters (-), 1577 aanslag op Namen (-), 1578 Staatse leger verslagen bij Gembloux (-), 1579 val van Maastricht (-) en Den Bosch over naar Spaanse zijde (-) eveneens in dit jaar verraad van Rennenberg waardoor verloren gingen Groningen, Drente en een deel van Overijsel (-), 1583 verraad van Willem van den Bergh die naar de vijand overliep (-) en de val van Zutphen (-), 1584 dood van Willem de Zwijger (-), 1585 Nijmegen, Brussel, Brugge en Gent over naar Spaanse zijde (-), 1585 val van Antwerpen (-), 1586 val van Grave en Venlo (-), 1587 verlies van Deventer en de Schans bij Zutphen (-), 1589 Geertruidenberg door muiterij verloren (-), 1588 de Spaanse armada verslagen (+).

Zoals we zien konden de Prinsgezinden best weer eens een succes gebruiken, dit zou onder de bekwame leiding van Prins Maurits dan ook niet lang op zich laten wachten.
In de zomer van 1589 bij de ontzetting van de Schans bij Herwerden was het plan om het Kasteel van Breda en daarmede de stad te verrassen door middel van, in een turfschip, verborgen soldaten door de schipper Adriaan van Bergen uit het nabij gelegen dorpje Leur, Prins Maurits aan de hand gedaan.
Veel overleg en uitgebreide voorbereidingen waren nodig alvorens het plan tot uitvoer kon worden gebracht.
Graaf Philips van Nassau (1), kreeg opdracht om Joncker Charles de Héraugière een edelman uit Kamerrijk oud 44 jaar, en bekend als een ervaren krijgsman, hij had zich ondermeer onderscheiden in 1587 bij het beleg van Sluis, te polsen als commandant van deze onderneming. Dit overleg vond plaats in september 1589. Héraugière nam deze eervolle opdracht gaarne aan. Vervolgens werd het plan te Den Haag nader uitgewerkt tussen Prins Maurits, Johan van Oldenbarneveld, Héraugière en de turfschipper Adriaan van Bergen. Deze laatste twee bespraken bovendien hoe de schuit zou worden veranderd en hoe deze zou worden ingericht voor het vervoer van soldaten.
Was de stad eenmaal veroverd dan moesten onmiddellijk munitie en levensmiddelen worden aangevoerd aangezien het voor de hand lag dat de Spanjaarden zouden trachten de stad te heroveren. Bovendien moest er een troepensterkte, "volk van oorloge te peerd en te voet", gereed worden gehouden om zo nodig

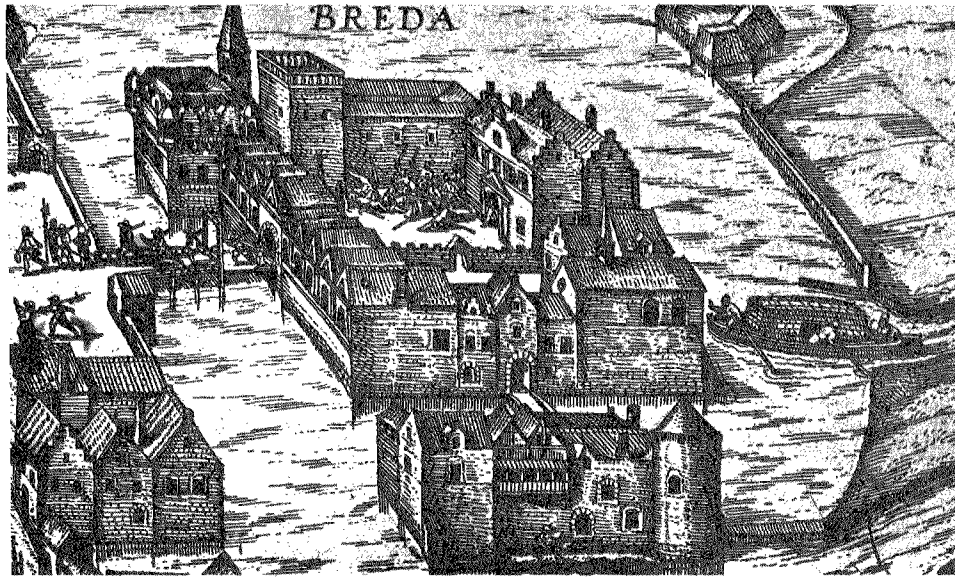

OVERGENOMEN VAN EEN ADVERTENTIE IN „ANTIEK" VIJFDE JAARGANG, NUMMER 9 VAN „HET TURFSCHIP", CHASSÉVELD, BREDA.

de stad Breda zelf te veroveren nadat het Kasteel gevallen was, dan wel tegen Spaanse aanvallen te beschermen. Deze troepen werden te Dordt samengetrokken. Dit alles moest tevoren nauwkeurig worden geregeld. Johan van Oldenbarnevelt moest daartoe de Raad van Staten en de Staten van Holland inschakelen. Daartoe betrok hij de President van de hove Adriaan van der Myle in dit geheim. Een van de raden naast Johan van Oldenbarnevelt een zekere Johan Pauli werd naar Dordrecht gezonden om toe te zien dat de mannen die aan de aanslag zouden deelnemen van al het nodige te voorzien. Pauli werd daartoe vergezeld van de bevelhebber van het veldleger, Graaf van Hohenlo en enige andere Heren. Zij vertrokken op vrijdag 23 februari 1590 uit Den Haag naar Dordrecht, maar deden het voorkomen naar Gorcum te gaan om geen aandacht te vestigen op Breda. Héraugière ging met 74 door hem zelf uitgekozen mannen in de Schans Noordam, nabij Zevenbergen, in garnizoen, dit teneinde in de buurt te zijn als hij van de schipper Adriaan van Bergen, een neef van Willem, die zelf te oud was om aan deze operatie deel te nemen, bericht zou krijgen. Men kon namelijk wel enigszins schatten wanneer er weer turf en hout op het Kasteel nodig zou zijn maar de juiste datum was uiteraard onbekend.
23 februari vertrok ook Prins Maurits naar Dordrecht waarbij men het gerucht verspreidde dat hij naar Gorinchem ging naar zijn neef en vriend Philips van Nassau,die daar gouverneur was. Breda had slechts een klein garnizoen, op het kasteel lagen ongeveer 50 man. De Spanjaarden verkeerden in de mening dat de Prins een aanval beraamde op de vesting Geertruidenberg, welke kort te voren door verraad in Spaanse handen was gevallen. De gouverneur van Breda, de Spanjaard Lanciavecchia, ging dan ook naar Geertruidenberg, zijn zoon werd tijdelijk bevelhebber van Breda.

Op 25 februari 's avonds om 10 uur begaven Héraugière en zijn mannen zich naar het Zwartenburgsche Veer alwaar zij de schipper zouden treffen. Maar daar aangekomen konden zij de schipper niet vinden. Om ontdekking te voorkomen werd besloten terug te keren, maar toen zij het dorp "van der Heyde" passeerden kwam de schipper bij hen, hij was te laat gewaarschuwd omdat een metgezel van hem zich had verslapen. Er werd afgesproken, wederom om ontdekking te voorkomen, er zwierven vele Spanjaarden in de omgeving van Breda rond, dat de troep de volgende dag terug zou komen en de schipper hen dan van het kasteel van Zevenbergen zou afhalen. Zo is het de volgende dag ook geschied zonder ontdekt te worden en iedereen verstopte zich in het schip. Aangezien aanvankelijk de wind nog ongunstig was, kon niet worden uitgevaren. De mannen leden groot ongemak door de hevige kou, de honger en door het gebrek aan ruimte. Men moest van maandag tot donderdagmorgen daar blijven liggen. Van deze vertraging werd de Prins op de hoogte gesteld en eveneens van de ontberingen dien men ondervond. Hij verzocht hen echter het nog een dag uit te houden. Hierop werd besloten de mannen uit het schip te laten gaan om wat te kunnen "ververschen".

Vrijdag 2 maart 's avonds om 11 uur begaf men zich naar de Schans Noordam, inmiddels was gelukkig de wind gedraaid zodat men nu kon varen, de schipper hoopte nu alleen nog dat het ijs hen geen parten zou spelen.
Het verhaal gaat dat op het laatste moment de schipper Adriaan van Bergen zich zou hebben teruggetrokken en zijn twee neven Adriaan en Willem van Bergen zijn

taak zouden hebben overgenomen, dit schijnt echter niet op waarheid te berusten, hij heeft samen met zijn twee neven de gevaarlijke taak volbracht.

Toen men bij de plaats "De Waranda", ¼ uur van Breda af aangekomen was, zijn de mannen weer in het schip gegaan en eindelijk op zaterdagmiddag tussen 2 en 3 uur was men bij de sluis dicht bij het Kasteel van Breda genaderd. Het grote avontuur kon beginnen.

Van de wacht verscheen met een sloep een korporaal aan boord om het schip te controleren. Hij kwam tot in de roef, daar heeft hij nog een venstertje geopend, op dat moment was hij slechts door een dun houten schot gescheiden van de verborgen mannen. Had toen iemand gehoest, dit was zeker niet denkbeeldig want men zat met de voeten in het water, het schip was door de lage waterstand lek gestoten, of op andere wijze geluid gemaakt, het gehele plan zou zijn mislukt. Gelukkig was dit lek aanleiding om te pompen hetgeen zelf veel lawaai maakte, de schippers maakten hier dan ook handig gebruik van. Een van de ondercommandanten, luitenant Matthijs Helt had zijn ponjaard getrokken om zich te doden ingeval hij door hoesten de aandacht zou trekken. Later werd hij hiervoor bevorderd tot kapitein waarna hij zich weer onderscheidde bij de verdediging van de voornoemde Schans Noorddam. Na drie uur wachten ging de sluis eindelijk open en onmiddellijk werd begonnen met het lossen van de turf want daaraan was groot gebrek. Door dit snelle lossen ontstond nog even de kans van ontdekking, de planken waaronder de overvallers zaten kwamen al bloot, maar gelukkig gelukte het Adriaan va Bergen met een flinke fooi de soldaten te bewegen de volgende dag verder te lossen.
De soldaten in het schip hadden het intussen lang niet aangenaam, ze konden nauwelijks het hoesten voorkomen en ook ontstond er nog ruzie omdat een van hen zijn behoefte deed in de pot waaruit gedronken moest worden. Gelukkig kon Héraugière de ruzie sussen en de schipper ging gauw weer pompen om het lawaai te overstemmen.

In de "Nederlandsche Geschiedzangen" van de Heer van Vloten (1852) tweede bundel, komen wij onderstaand versje tegen dat op deze episode slaat:
"De schildwacht die riep, half verbaest:
"Is daar volk bij u dat soo raest?
"Zij hadden sulcx propoosten
"Den jongman sprak, zonder vertreck:
"Ick moet pompen, het schip is leak
"Hij hiet Adriaan Joosten.

Eindelijk was het 12 uur 's nachts en één voor één verliet men de schuit. Héraugière zond Charles Lambert en Jean de Ferne met enige soldaten naar het noordwest bastion en naar de haven om aldaar de schildwachten onschadelijk te maken. Hijzelf ging met zijn mannen naar de buitenpoort, die toegang gaf tot de stad, aan de kant van het Kasteelplein dus, hij wilde de toegang tot de stad allereerst in handen hebben. Onderweg kwam men nog een vijandelijke soldaat tegen die niets gehoord had, deze werd overmeesterd en neergestoken. Bij de poort aangekomen kon de schildwacht aldaar nog net alarm slaan voor hij door Héraugière werd doorstoken. Met de vijand in het wachthuis werd korte metten gemaakt, men beschoot hen door de ramen.

Door dit alarm gewaarschuwd kwam Lanciavecchia jr. met 36 man naar buiten, waar hij op het troepje van Lambert en de Ferne stuitte, in het gevecht dat toen ontstond werden beide gewond. De Italianen trokken zich terug in het Kasteel. Door de grote snelheid waarmede de overrompeling was uitgevoerd was deze volkomen geslaagd, alle schildwachten waren overmeesterd en toen te twee uur 's nachts de troepen van Maurits aankwamen sloeg de Italiaanse bezetting van het Kasteel en van de stad op de vlucht, zonder tegenstand te bieden.

Verschillende Spaanse commandanten moesten daarna in Brussel voor de krijgsraad verschijnen en vele werden veroordeeld en in het openbaar onthoofd. Dit lot onderging ook de korporaal die het turfschip onvoldoende had gecontroleerd.

Na de verovering werd de stad door Prins Maurits versterkt met totaal 400 ruiters en 12 vendels soldaten.
De burgerij van Breda was echter in het algemeen niet bijster verheugd met de inname van de stad; erg vaderlandslievend was men toen nog niet. De liefde strekte zich nauwelijks uit buiten de stadspoorten. De burgerij vreesde bovendien weer een plundering, dat toen heel gebruikelijk was na een inname van een stad. De plundering bleef echter uit, maar moest worden afgekocht met een prijs gelijk aan twee maanden soldij voor iedere soldaat en aangezien er steeds meer soldaten in de stad kwamen, liep dit bedrag aardig op en bedroeg uiteindelijk 97.000 gulden. Aangezien de burgerij dit onmogelijk kon opbrengen werd het bedrag verminderd tot 60.000 gulden, welke schuld eerst na jaren was afgelost. Als gelukkige omstandigheid kwam hierbij dat de stad gedurende 34 jaar buiten de oorlog bleef.

Bij deze hele onderneming verloren wij slechts één man, die te water geraakte en verdronk. Dit was Hans van den Bosch. Van de vijand sneuvelde ongeveer 40 man.
Hêraugière werd als dank voor de geslaagde onderneming gouverneur van de stad. Hij vestigde zich in de Sint Catharinastraat. Als herinnering aan deze inname liet hij een verguld zilveren turfschip maken. Later werd dit door zijn weduwe verpand, omdat zij in financiële moeilijkheden verkeerde, maar het werd door de Staten weer ingelost en aan hun zoon Maurits geschonken.
De soldaten ontvingen als beloning allen vier maanden extra soldij en een gouden gedenkpenning met inscriptie "Breda is den 4 maart 1590 door 't beleid van Prins Maurits van Nassau uit de Spaanse dienstbaarheid getogen" en aan de andere zijde was de gracht met het turfschip en de daaruit komende soldaten afgebeeld. Ook werden deze penningen in zilver en koper geslagen met een randschrift luidende: "Gereed te winnen of te sterven" en "Loon van 't overwinnelijk gemoet". De schippers werden eveneens rijkelijk beloond. Adriaan van Bergen verkocht zijn schuit en kocht in Breda het huis "De Zwaan" op de Havenmarkt. Hij werd benoemd tot boomsluiter van Breda.

Al was Breda dan niet zo verheugd over de inname van de stad in vele andere steden in de Verenigde Nederlanden was er grote vreugde. De klokken werden geluid en vreugdevuren en piktonnen werden ontstoken.

Enige tijd na de inname zond de Hertog van Parma 15 "Cornette peardevolk" en een grote sterkte aan voetvolk naar Geertruidenberg ter versterking van het garnizoen in deze vesting. Deze troepen verschenen op 27 maart voor de Ginnekenpoort van Breda alwaar enig schermutseling ontstond, maar waar men spoedig wegtrok.

Uit dankbaarheid voor het aandeel dat Johan van Oldenbarnevelt had in de vele voorbereidingen en regelingen vóór en na de verrassing, o.a. de godsdienstige aangelegenheden, ontving hij een prachtige beker een zg. coupe-tasse. Hierin waren vijf taferelen gedreven, voorstellende het verloop van deze onderneming t.w. de beraadslaging - het turfschip voor de sluis - het verdelen van de troep op det Kasteel in twee groepen - de inname van de wachthuizen en de uitval buiten het Kasteel.

Het aller merkwaardigste van deze gehele historie is en blijft echter het feit, dat niemand zijn mond voorbij heeft gepraat. Zeer velen waren op de hoogte van het plan, van Johan van Oldenbarnevelt tot enige eenvoudige timmerlieden, die de schuit moesten wijzigen, toe en niemand heeft er over gesproken De verrassing was dan ook volkomen.

Lijst van de deelnemers aan deze overval: 2)
Uit de Compagnie van de Heer Emmerik de Liere, Gouverneur van Willemstad:

Kapitein Matheus Helt,	commandant
Sergeant Bastian Pinet	
Sergeant Lion Rambart	
Mathieu De Ville-	appointé 3)
Thomas Tappe	appointé
Frederic de Menuter	appointé
Gilles de Nivelles	appointé
Godtschalk van Arisen	
Court van Paterbon	
Jacob van Middelburgh	
Cornelis Upens	korporaal
Cornelis van den Hage	
Kapt Lambart	sergeant majoor van Breda

Uit het garnizoen Heusden:

Kapitein Jan de Ferne	officier
Kapitein Jacques Soret	
Pierre Copin	appointé
Jaspar van Bressen	
Hans van Offen	
Hans Cranevelt	
Hans Dreusen	
Dingueman Wilhelm	
Pierre le Secgue	korporaal
Daniël Mutsaert	
Hans Albert van Holt	
Caerle van Oldenhove	

Ghysbert van Hekeren	appoinctê
Gerrit Nieuwenhuysse	
Hans van den Bosch	mort
Caspar van Coelen	
Sebert van Langestraten	

Uit het vendel van Hêraugière:

Gerardt de Proeys	kapitein appoinctê
Adriaen le Cocq	sergeant
Niclaes de Perina	appoinctê
Pier Sistelle	appoinctê
Pier Fosse	appoinctê
Jan de Holach	korporaal
Louys de la Chambre	
Alexandro Pottiau	
Jacques Helbau	
Bastiaan Rumon	
Anthone Hovenier	
Dirck van Sant	
Harman Geert	
Hans van Antwerpen	
Fransois Bourel	
Jacques Peeter	
Bonaventur Quenong	
Cornelis Jacobss	
Adriaen Burchgrave	
Jan le Camuys	
Jonge Bloet	
Louys Verhallen	
Dirck van Suiphen	
Pierre Roueroey	
Myches Hendrick	
Jan de Lewaer	
Merten van Antwerpen	

Uit de compagnie van Graaf Philips van Nassau:

Kapitein Jan Logier	commandant
Le Se Christophille de Iselsteyn	appoinctê
Laurens Chosetter	korporaal
Frans van Indone	appoinctê
Frans van de Bruge	appoinctê
Claude Groffigny	appoinctê
Pierre Gillo	appoinctê
Niclaes Geints	appoinctê
Peter Adriaens	
Melchior Henning	

Thomas de Ras, op zijn grafschirft te Klundert staat Dras
Jan Dans

Goessen Adriaenss
Thomas Adriaenss
Gerart Nette
Matheus de Lierre
Frans van Herentals

1) Philips Graaf van Nassau Dillenburg werd geboren op Dillenburg op 1 december 1566. Hij overleed op 3 september 1595. Hij was de vierde zoon van Graaf Johan VI, de Oude, een broer van Willem de Zwijger, Philips was een groot vriend van zijn neef Maurits. In 1585 was hij kolonel der infanterie en Gouverneur van Gorinchem en Nijmegen. Hij nam deel aan twee expedities naar Luxemburg, werd zwaar gewond in de strijd bij Dinslaken en bezweek te Rijnberk, Zijn broer Ernst Casimir werd daarbij gevangen genomen. Hij was ongehuwd.

2) Uit "De Navorscher" 13e Jaargang, 1863, blz. 170 e.v.

3) Appointé wil zeggen dat betrokkene later in de sterkte van de compagnie bleef al behoefde hij dan geen dienst meer te doen. Met andere woorden een soort pensioen genoot.

Bronnen:

"Historie der Nederlandtsche Oorlogen"
Onpartijdelijk beschreven door P.Bor, Christiaenz
Derde stuk.
Uitgegeven T'Amsterdam. Bij de Weduwe van Johannes van Someren, Abraham Wolfgangh, Hendrick en de Weduwe Dirk Boom.
Boekverkoopers 1681.

"De Bonte Historie van Breda", door A. van Eck.
Uitgave Gemeente Breda.
Druk: N.V. v/h Broese en Peereboom, Breda.

Genealogie van het Vorstenhuis Nassau, door Dr. A.W.E.Dek.
Uitg. Europese bibliotheek, Zaltbommel.

"Het Turfschip van Breda", door D.Wijnbeek.
Uitg. Born's Uitgeverij N.V. - Assen.

BUNDESWEHR-UNIFORMEN EN ONDERSCHEIDINGSTEKENS.

DOOR M. TALENS

12 November was het 16 jaar geleden dat de Duitse Bundeswehr werd opgericht. (12 november 1955).

Na het ondertekenen van het Verdrag van Parijs op 23 oktober 1954, welk verdrag op 5 mei 1955 in werking trad werd de Bundesrepubliek Duitsland op 9 mei 1955 opgenomen in de Nato.

Op 23 juli 1955 werd de Vrijwilligerswet van kracht als voorbereiding voor de opbouw van de strijdkrachten en 2 januari 1956 betraden de eerste vrijwilligers de kazerne te Andernach.

Achtereenvolgens werden diverse wetten van kracht, o.a.:

- De Soldatenwet van 19 maart 1956. In deze wet werden rechten en plichten van de militairen vastgelegd.
- De dienstplichtwet van 21 juli 1956.
- De wet op de onderscheidingen van 26 juli 1956. Deze wet behandeld de invoering van onderscheidingen van de Bundesrepubliek en de draagwijze van de onderscheidingen uit de periode 1934-1945.

Op 8 juli 1957 werd de eerste Duitse legereenheid overgedragen aan de NATO.

In September 1956 startten voor de eerste maal na de oorlog de Duitse vliegtuigen met het nieuw model zwart-witte kruis op de romp en vleugels van een Duits vliegveld.

1 april 1957 werden de eerste Duitse marine-eenheden overgedragen aan de NATO in de Marinehaven Cuxhaven.

Aan de hand van in mijn bezit zijnde documentatie wil ik u een zo volledig mogelijk overzicht geven van de uniformen en distinctieven die sinds de oprichting van de ‚Bundeswehr' op de uniformen werden gedragen, evenzo die, welke momenteel nog zijn voorgeschreven.

Mogelijk zal het navolgende overzicht voor aanvulling c.q. verbetering vatbaar zijn, waarvoor ik mij aanbevolen houd.

Allereerst het begrip 'Bundeswehr'. Men is snel geneigd hieronder slechts het Duitse leger te verstaan.

Dit is echter niey huist, daar 'Bundeswehr' een aanduiding is voor Land-, Zee- en Luchtmachtstrijdkrachten, respectievelijk 'Heer', 'Marine' en 'Luftwaffe' genoemd.

JACQUES SCHULMAN N.V.
AMSTERDAM-C. - KEIZERSGRACHT 448

Telefoon: (020) 233380 - 247721

NEDERLANDSE- en BUITENLANDSE MILITAIRE PENNINGEN

RIDDERORDEN, ONDERSCHEIDINGSTEKENEN en LITERATUUR
over deze onderwerpen.
Ook leveren wij miniaturen, knoopjes, strikjes, batons

„DE DONDERBUS"

Sophiakade 5 b, Rotterdam 3016

GEOPEND VRIJDAG 19.00 - 21.00 uur

ZATERDAG 10.00-18.00 UUR

Inkoop - Verkoop - Ruil

Oude wapens — Antiek — Munten

MILITARIA

w.o. Bajonetten — Sabels — Degens — Zwaarden — Uniformen

van soldaat tot generaal.

Helmen in 100 verschillende uitvoeringen.

Orden en Erentekenen — ned., duits, russ., frans enz.

Emblemen — Tinfiguren — Vreemdelingen Legioen — Para

Commando — enz.

Camouflage uitrustingstukken — Ponjaards

DOCUMENTATIE

over Wapens van antiek tot modern — Uniformen — Munitie

Alle soorten Boeken en Tijdschriften van 2e W.-oorlog

Originele Documenten — Verzetsbladen — Strooibiljetten —

Aanplakbiljetten — Foto's — Films en Projectoren

Gramofoonplaten

Zend- en ontvanginstallaties — Veldtelefoons —

Mijndetectors — Afstandmeters — Kijkers

Privé: J. WINTERS

Goudserijweg 77, Rotterdam, telefoon 010-126297

offset-drukkerij peters

ook voor uw drukwerk

oisterwijk
baerdijk 51
telefoon 04242-2879

THERMOPLASTICS
VLAARDINGEN/HOLLAND

HERALDISCHE WAPENSCHILDEN
EN EMBLEMEN

met de hand geschilderd in
natuurlijke kleuren en
originele uitvoering,
ook auto-stickers en
emaille emblemen leverbaar

GD SIMONS

Alleenverkoop in Nederland bij :
THERMOPLASTICS - WAPENKUNDE
Mathenesserweg 67b - Postbus 194 - Rotterdam
Telefoon 010 - 154682

Sinds de oprichting van de 'Bundeswehr' hebben de uniformen en emblemen vele wijzigingen ondergaan, speciaal waar dit het leger betreft. Achtereenvolgens zullen we het uniform en de overige uitmonsteringen bekijken van het leger, vervolgens die van de luchtmacht en tenslotte van de marine,

Deze volgorde is met name gekozen, omdat de grootste veranderingen hebben plaatsgevonden bij Leger en Luchtmacht, terwijl bij de Marine alleen rangenwijzigingen of aanvullingen v.w.b. dienstvakonderscheidingstekens en brevetten zijn doorgevoerd.

In de beginperiode - 1956-1959 - droegen militairen van Leger- en Luchtmacht hetzelfde model uniform en bovendien gelijk van kleur. Over een donkergrijze broek werden eenzelfde kleur jas gedragen voorzien van een overslag en platte open kraag. Met twee bronskleurige knopen werd de uniformjas gesloten, waaronder een grijs overhemd en donkergrijze stropdas werden gedragen.

Het onderdeelsembleem, uitgevoerd in bronskleurig metaal, was bevestigd op beide kraagpunten. De Luchtmacht droeg bovendien om beide mouwen een donkerblauwe band; op de band is in het midden een dubbele vleugel afgebeeld, de randen zijn afgezet met een 3 mm smalle witte bies (zie afb. 1 en 2).

Tijdens de dienst werden hoge zwarte schoenen met enkelstukken gedragen.

Generaals kregen als vanouds goudgeborduurde kraagpatten, zij het in een kleinere vorm. Het invoeren van dit model kraagpat gaat terug tot 22 maart 1900, toen bij besluit van Keizer Wilhem II dit kraagborduursel voor alle Pruisische Generaals werd voorgeschreven ter herinnering aan het Regiment 'Alt-Larisch', dat zich gedurende de zevenjarige oorlog (1756-1763) meerdere malen heeft onderscheiden. (afb. 2.)

De rangonderscheidingstekenen werden door de officieren en onderofficieren op de epaulet gedragen, terwijl de overigen deze op de beide bovenmouwen droegen.

Tijdens de dienst droeg men een model skipet (dienstmuts) waarop aan de voorzijde onder elkaar waren aangebracht, het embleem van Leger of Luchtmacht in eenvoudige uitvoering en een kokarde in de Duitse kleuren zwart, rood, goud.

Na de dienst droeg men een platte pet van hetzelfde model dat werd gedragen door het Duitse leger van voor 1945. (afb. 3.)

In juli 1959 kwam een nieuw kledingvoorschrift uit volgens welke de rangonderscheidingsteken veranderden, kraagemblemen vervielen en nieuwe kraagpatten werden ingevoerd. De Luchtmacht kreeg weer 'n eigen kleur uniform, terwijl het Leger een jas ging dragen zoals ons DT, waarbij tijdens de dienst een zwart lederen koppel werd gedragen met open gesp.

De kleur van de jas was lichtgrijs, terwijl de broek de donkere kleur behield. Onder de jas werd een lichtgrijs overhemd met zwarte stropdas gedragen. (afb.4 en 5).

Ook werden er nieuwe mouw- en borstonderscheidingenstekenen ingevoerd voor medisch personeel, parachutisten, piloten en bergtroepen.

Ter herkenning van de Officier van Dienst, Onder-officier van Dienst, Soldaat van de week en C.S.M. werden gekleurde gevlochten koorden ingevoerd, welke aan de rechter schouder werden gedragen tijdens de uitoefening van de funktie.

De kleuren hiervan zijn als volgt:

Zilverkleurig voor Off. van Dienst.

Blauw voor O.O. van de Dag.

Groen voor Soldaat van de week en

geel voor de H.C.S. (afb. 5 en 6).

Ook bij de rangonderscheidingstekens is men nogal eens aan het veranderen geweest, vooral bij de onderofficiersrangen. Deze zijn in het Duitse Leger van oudsher onderscheiden in lagere en hogere onderofficieren, aangeduid als 'Unteroffiziere ohne-und mit Portepee'.

Ter vergelijking het volgende.

In het leger van voor 1945 droeg men bij het passagieren de bajonet (officieren een sierdolk) waaraan een sabelkwast in de vorm van een eikel hing. Tot de rang van Feldwebel was deze kwast (Troddel) uitgevoerd in de kleuren van het onderdeel. Voor de hogere onderofficieren (Feldwebel en hoger) was deze kwast (Portepee) geheel van zilverdraad gemaakt en hing aan een met zilverdraad doorweven lederen riem.

In eerste instantie was de uitmonstering geheel afwijkend van uitvoering, vergeleken bij die van voor 1945. (Als U die van het Oost-Duitse Volksleger bekijkt, zult U zien, dat deze bijna identiek is aan het van het vroegere Duitse leger en is aleen het uniform bruiner van kleur).

Langzamerhand heeft men echter de oude traditie weer gevolgd, zij het dat in de Onderofficiersrangen de sterren achterwege bleven. Hiervoor in de plaats kwamen bronskleurige metalen V-vormige platte plaatjes, later in zilverkleur en in een holle uitvoering. (Marine in goudkleur - afb. 7 t/m 9).

Uit het oogpunt van bezuiniging was er voor de uniformen en rangonderscheidingstekens een zekere draagtijd voorgeschreven, zodat het voor kwam, dat men

verschillende uniformen en rangen naast elkaar zag.

In 1963 werden er opnieuw nieuwe uniformen en rangonderscheidingstekens vastgesteld.

Ook de zwart-lederen koppel onderging een verandering.

De Jas werd opnieuw iets lichter van kleur gekozen, de randen van de kraag (tot de rang van Feldwebel) en de epauletten werden afgezet met een bies in de wapenkleur.

Ook de naden van de broek werden afgezet met een bies.

Militairen in de rang van Feldwebel en hoger behielden het oud-gouden koord, de Subalterne- en Hoofdofficieren het zilveren koord als afzetting rond de kraag.

Ook de petten en veldmutsen werden van deze biezen en koorden voorzien.

De 5 cm. brede zwart-lederen koppel kreeg weer een gesp, waarop aangebracht de Bundesadelaar met in een cirkel het opschrift 'Einigkeit - Recht - Freiheit', drie woorden uit het Duitse Volkslied.

Voor Leger en Luchtmacht is deze gesp mat zilver- van kleur. (afb. 10).

Bovendien werden emblemen ingevoerd voor grote eenheden. Allen zeer kleurrijk en in uitvoering van dezelfde kwaliteit als die van het Amerikaanse leger.

Alle emblemen hebben de vorm van een wapenschild, 7½ cm lang en 5½ cm breed. (Alleen de 1e Bergdivisie heeft een ovalen embleem).

Het embleem wordt gedragen op de linkerbovenmouw van uitgaanstenue en winterjas, (afb. 11 t/m 15).

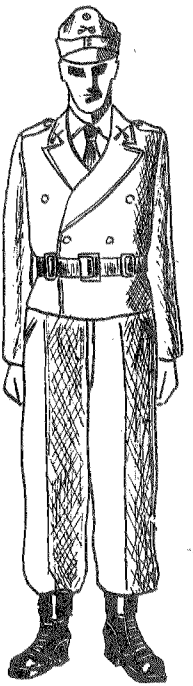

Deze afstand geldt verder voor alle andere nog in te voeren mouwonderscheidingstekens, tenzij anders vermeldt.

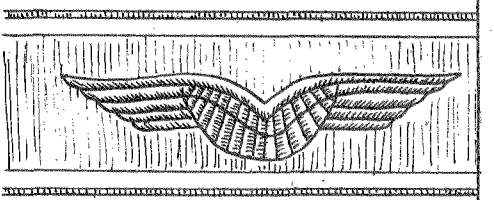

Algemene Luchtmachtarmband.

Generaals	gouddraad geborduurd.
Overige officieren	zilverdraad geborduurd.
Onderofficieren	machinaal geborduurd.
Manschappen	machinaal geweven.

Afb. 1

Kraagemblemen.

Infanterie.

Panzertruppe.

Artillerie.

FERNMELDETRUPPE

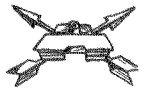
Panzerjäger.

Pioniertruppe.

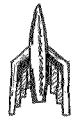
Flugabwehrtruppe.

Heeresflieger.

Chemietruppe.

Quartiermeistertruppe.

Feldjägertruppe.

Feldzeugtruppe.

Sanitätstruppe.

Militärmusik.

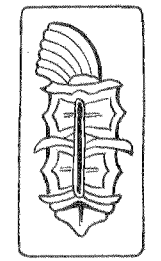

Opperofficieren.

(Leger en Luchtmacht)

goud op rood.

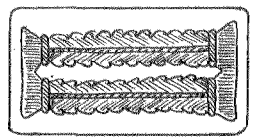

Officieren van de Generale Staf.

(Leger en Luchtmacht)

zilver op grijs,na 1959 op bordeaurood.

Afb. 2

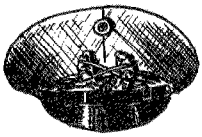

Platte pet.

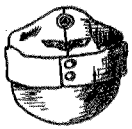

Bergmuts, dienstmuts, werkpet.

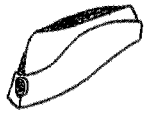

Veldmuts.

Leger.

Luchtmacht.

Emblemen voor de bergmuts etc. in bronskleurige metalen uitvoering. Kokarde in de Duitse kleuren. (tot maart 1968)

Leger.

Luchtmacht.

Petemblemen.

Opperofficieren : gouddraad geborduurd,

Hoofd- en Subalterne officieren: zilverdraad geborduurd,

O.O. en manschappen tot maart '68 in bronskleurig metaal, daarna in zilverkleurig metaal.
(Kokarde voor officieren geborduurd.)

Afb. 3

Afb. 4

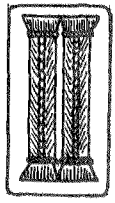

Kraagpat, wordt 1/2cm van de kraagrand opgenaaid. De V-vorm van de balken naar beneden wijzend.
-Voor officieren: 2 balken handgeborduurd, zilverkleurig.
-Overigen: 2 balken machinaal geweven, gebroken wit.

De ondergrond volgens onderstaande kleuren:

Infanterie	= donker groen
Panzertruppe	= rose
Panzergrenadiere	= licht groen
Panzeraufklärer	= goudgeel
Panzerjäger	= bruin
Artillerie	= rood
Flugabwehrtruppe	= oranjerood
Pioniertruppe	= zwart
Fernmeldetruppe	= citroengeel
ABC-Abwehrtruppe	= bordeaurood
Feldjägertruppe	= oranje
Heeresflieger	= grijs
Sanitätstruppe	= donkerblauw
Quartiermeistertruppe	= lichtblauw
Feldzeugtruppe	= middelblauw
Militärmusik	= wit

Afb. 5

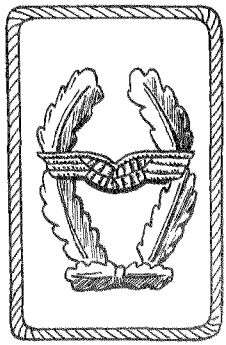

Luchtmacht kraagpat

Voor officieren handgeborduurd (zilverdraad).
Overigen machinaal geweven (gebroken wit).
Het geheel op goudgele ondergrond met zilveren (witte) bies.

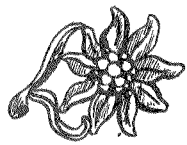

Mutsembleem Bergtroepen.
(metaal)
Wordt gedragen aan de linkerzijde van de bergmuts.

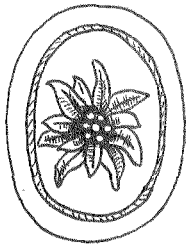

Mouwembleem Bergtroepen 1958-1968

Witte rand en edelweiss op donkergroene ondergrond.

Gedragen op rechter bovenmouw.

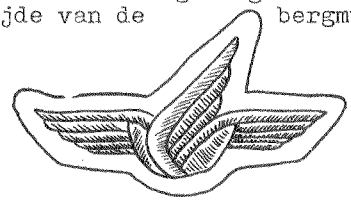

Parachutistenembleem.

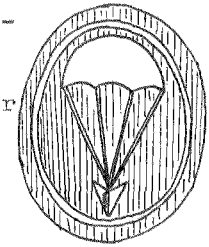

Mouwembleem parachutisten.

Afb.6

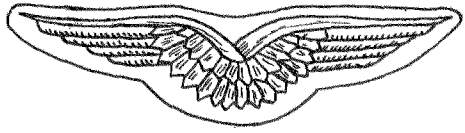

Officieren: zilverdraad
Overigen : machinaal geweven

Pilotenwing.

(Werd gedragen boven de rechterborstzak op donkergrijze ondergrond)

Parachutistenembleem.

Waarschijnlijk gedragen tussen 1955 en 1959.
Uitvoering in brons-, zilver- en goudkleurig metaal.

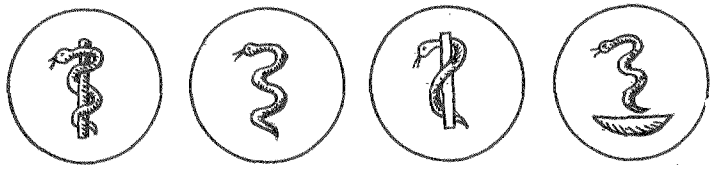

Arts. Dierenarts. Tandarts. Apotheker.

ziekenverpleger/gewondenverzorger.

Officierenars etc. zilverdraad handgeborduurd.
Ziekenverpleger/gewondenverzorger machinaal geweven.

Afb. 6a

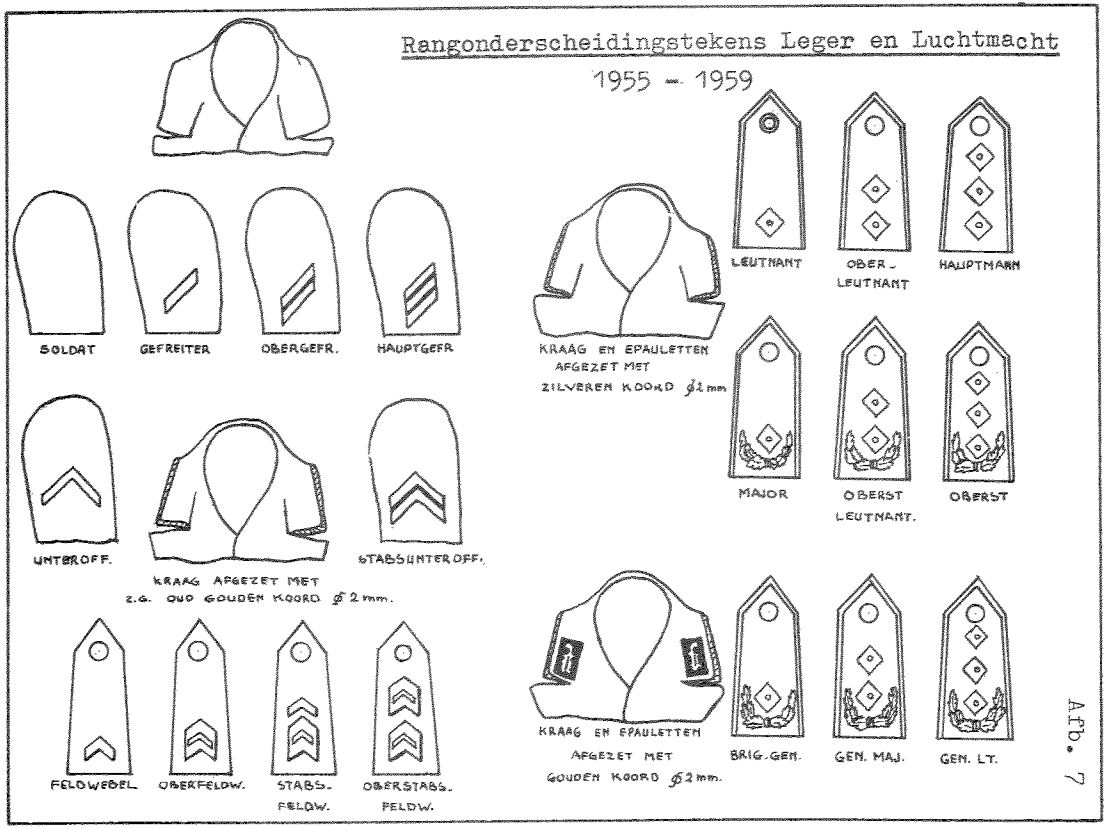
Rangonderscheidingstekens Leger en Luchtmacht
1955 - 1959
SOLDAT
GEFREITER
OBERGEFR.
HAUPTGEFR
UNTEROFF.
KRAAG AFGEZET MET
Z.G. OUD GOUDEN KOORD ø 2 mm.
STABSUNTEROFF.
FELDWEBEL
OBERFELDW.
STABS-
FELDW.
OBERSTABS.
FELDW.
KRAAG EN EPAULETTEN
AFGEZET MET
ZILVEREN KOORD ø 2 mm
LEUTNANT
OBER-
LEUTNANT
HAUPTMANN
MAJOR
OBERST
LEUTNANT.
OBERST
KRAAG EN EPAULETTEN
AFGEZET MET
GOUDEN KOORD ø 2 mm.
BRIG.GEN.
GEN. MAJ.
GEN. LT.

Afb. 7

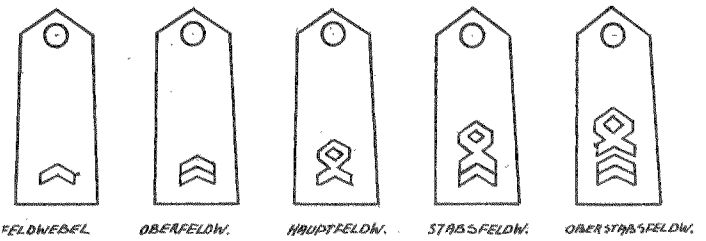

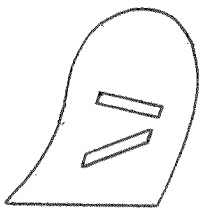

Tussentijdse wijzigingen
en aanvullingen.

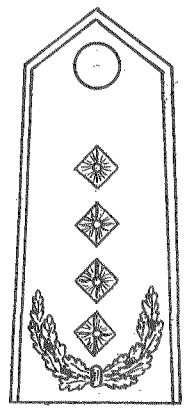

Generaal.

Afb.7a

Rangonderscheidingstekens juli 1959 - januari 1963.

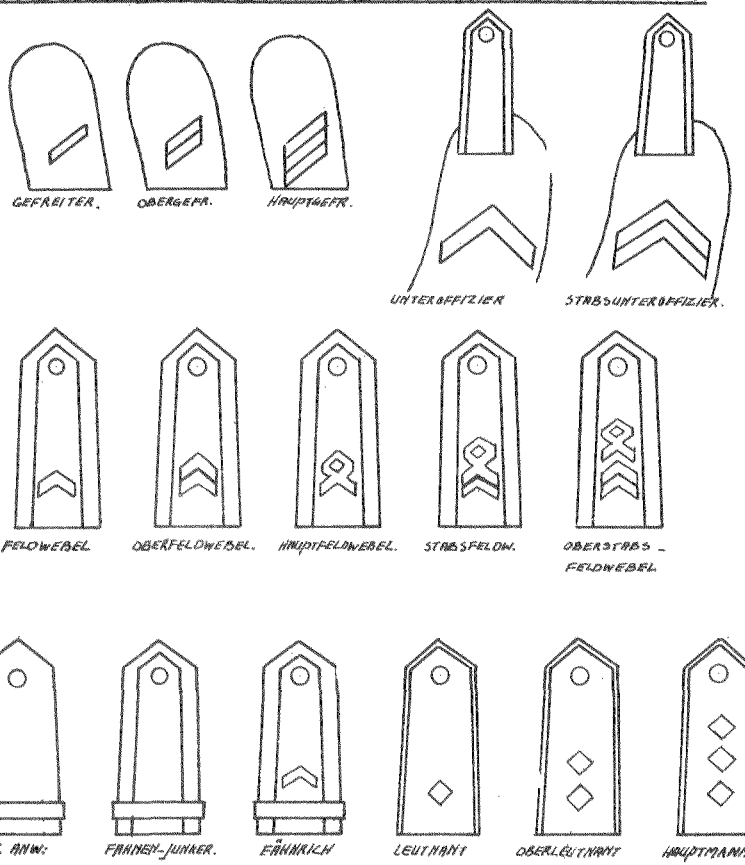

De epauletten van de onderofficieren zijn omrand met een 0,8 cm brede goudkleurige band.

Hoofd- en Subalterne officieren dragen een 2 mm dik zilveren koord om de kraag en epauletten.

Opperofficieren dragen een 2 mm dik gouden koord om de kraag en epauletten.

Afb.8

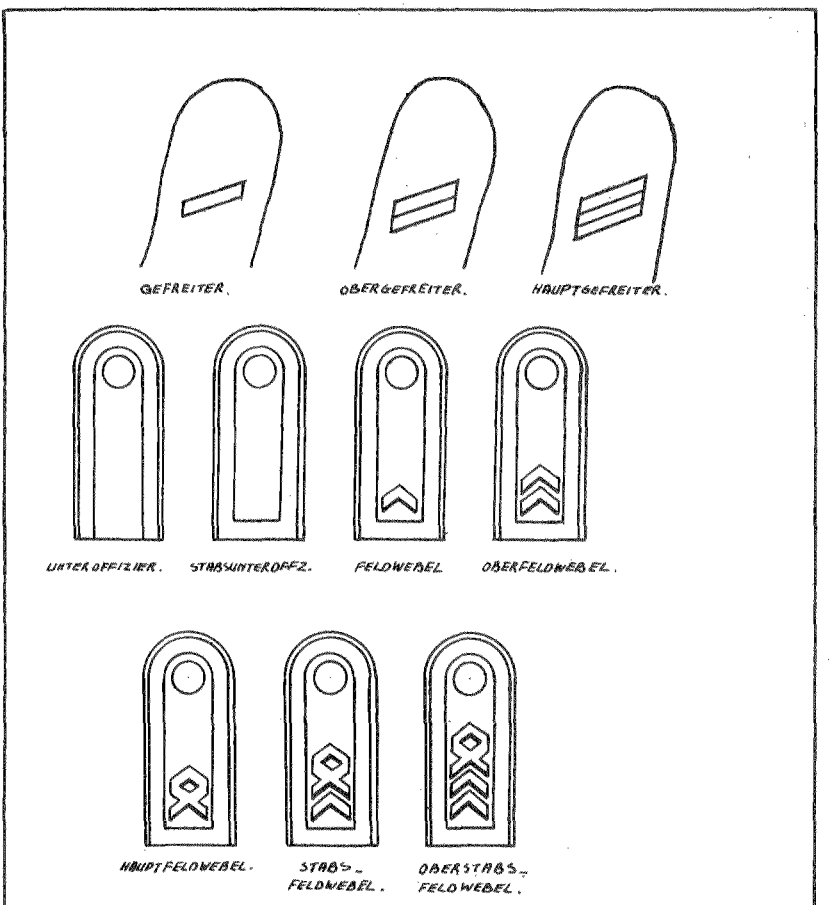
GEFREITER.
OBERGEFREITER.
HAUPTGEFREITER.
UNTEROFFIZIER.
STABSUNTEROFFZ.
FELDWEBEL
OBERFELDWEBEL.
HAUPTFELDWEBEL.
STABS-
FELDWEBEL.
OBERSTABS-
FELDWEBEL.

Afb.9

Kokarde.

Koppelgesp

metaal

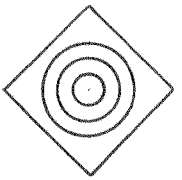

stof

Kokarde: doorsnede 2,1 cm,van binnen naar buiten in de kleuren zwart,rood, goud.
In metaal voor platte pet en bergmuts O.O'n en Kpl's en manschappen.
Handgeborduurd voor platte pet en veldmuts officieren.
Geweven voor baret en veldmuts op olijfkleurige,grijze of blauw-grijze ondergrond.

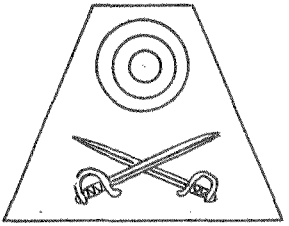

Leger.
Baret,
Winter)
Werk)pet

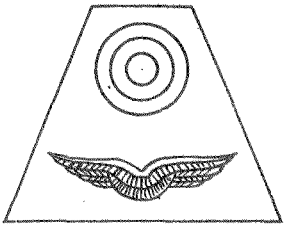

Luchtmacht.

Winter)
Werk)pet

Afb.10

militariade

De volgende uitgaven van Osprey Publishing Ltd., Reading (Berkshire) zijn thans tegen de prijs van ƒ 14,20 bij de Nederlandse boekhandel verkrijgbaar:

The Black Watch, door Charles Grant en Michael You ens
The Stonewall Brigade, door John Selby em Michael Roffe.
French Foreign Legion, door Martin Windrow en Michael Roffe.
Foot Grenadiers of the Imperial Guard, door Charles Grant en Michael Roffe.
Chasseurs of the Guard, door Peter Young en MichaelYouens.
The Iron Brigade, door Jonh Selby en MichaelRoffe.
Goldstream Guards, door Charles Grant en Michael Roffe
Waffen S.S., door Martin Windrow en Michael Roffe.

Tegen verschillende prijzen zijn thans ook verkrijgbaar de uitgaven van Almark Publishing Company Ltd., New Malden (Surrey):

British Infantry Regiment 1660-1914, door A.H.Bowling.
Waffen S.S., door D.S.V. Fosten en R.J. Marrion
Japanese Army 1939-1945, door Roy Dilley.
Indian Cavalry 1880-1914, door A.H. Bowling.
French Napoleonic Army, door Michael G.Head.
American Civil War, door Michael Blake.
Britisch Infantry Colours, door Dino Lemonifides.
Soviet Combat Tanks 1939-1945, door Peter Chamberlain en Chris Ellis.
Sherman Tank 1941-1945, door Peter Chamberlain en Chris Ellis.
Battle Class Destroyers, door Peter Hodges.
Ships of the Royal Navy, door W.D.G. Blundell.
Royal Navu Warships 1939-1945, door W.D.G. Blundell.
Aircraft of the R.A.A.F. 1921-1971, door Geoffrey Pentland en Peter Malone.

CORRESPONDENTEN DER STUDIE-AFDELINGEN

(1) de studie-afdeling "KRIJGSGESCHIEDENIS, KORPSGESCHIEDENIS K.L.",o.l.v.
E.W. van Popta, Columbusstraat 260, 's- Gravenhage

(3) de studie-afdeling "UNIFORMKUNDE", o.l.v.
Dr. F.G. de Wilde, Jan Steenlaan 62, Naarden

(4) de studie-afdeling "RIDDERORDEN EN ONDERSCHEIDINGEN", o.l.v.
H.G. Meyer, Jonkerstraat 55, Weurt bij Nijmegen

(5) de studie-afdeling "MILITAIRE EMBLEMEN", o.l.v.
de heren B.C. Cats en C. van Ekeris, Tesselschadel. 147, 's- Gravenhage

(6) de studie-afdeling "WAPENS EN MUNITIE", o.l.v.
J. Lenselink, P. Kohlerstraat 10, Rijswijk (ZH)

(7) de studie-afdeling "MILITAIRE MUZIEK", o.l.v.
Mr. R.A. Schimmel, Voorschoterlaan 608, Rotterdam

(11) de studie-afdeling "TWEEDE WERELDOORLOG", o.l.v.
J.H.M. Berlemon, Paramaribostraat 63, Leiden

(12) de studie-afdeling "MILITAIRE EN CIVIELE MINIATUURFIGUREN", o.l.v.
A.J. Weekenstroo, Burg. Caan van Necklaan 340, Leidschendam

(16) de studie-afdeling "MILITAIRE GENEALOGIE", o.l.v.
Ir. Ch.C. van der Vlis, Anna van Burenlaan 59, Haarlem

(17) de studie-afdeling "MILITAIRE FOLKLORE", o.l.v
L. Verhoeff, Gevers Deynoetweg 50, Scheveningen

(19) de studie-afdeling "KONINKLIJKE LUCHTMACHT", o.l.v.
P.C. Boer, Durendaaldreef 8, Oisterwijk (NBr.)

(20) de studie-afdeling "KNIL", o.l.v.
W.R. van der Weide, Velperweg 147, Arnhem

INTERESSEGEBIEDEN, WAAR (NOG) GEEN STUDIE-AFDELINGEN VOOR ZIJN OPGERICHT:

(2) "Tradities en ceremonieel"
(8) "Vestingbouw, kasteelkunde, militaire gebouwen"
(9) "Koninklijke Marine(geschiedenis,scheepsbouw,varende Marine)"
(10) "Napoleontica"
(13) "Vaandels"
(14) "Eerste Wereldoorlog"
(18) "Militaire motorvoertuigen, tanks"
(21) "Militaire bibliografie, tijdschriften"

* *De tussen haakjes geplaatste nrs. zijn indicaties t.b.v. de ledenlijst.*